

For at modvirke Fabrikslivets skadelige Indflydelse, har man i Tyskland oprettet et stort Antal „Hjem“, af højst forskellig Art og højst forskellig Værdi. Forf. beskriver adskillige af disse „Hjem“, som hun samler i tre Hovedgrupper: Firma-Anstalter, Foreningshjem, og Hjem for mindreaarige Arbejdersker.

Den første Gruppe er den mindst tiltalende. De oprettes af Fabriksfirmaer og fremkaldes sædvanligvis af Nødvendigheden af at skaffe det der paa Stedet ikke hjemmehørende kvindelige Personale Tag over Hovedet. „Disse Hjems Betydning“, siger Forf., „ligger i de gode materielle Vilkaar, de byder Arbejdersken, i den Beskyttelse og den moralske Støtte, hun der finder, samt i den Vane at leve i ordnede Forhold, som hun faar. Der er dog her aldrig Tale om at hjælpe hende til nogen Slags personlig Udvikling eller Uddannelse til hendes fremtidige Kald som Hustru . . . Maaske var et Svar, jeg modtog paa et Spørgsmaal om Undervisningskursus betegnende nok: For Firmaet er det kun magtpaaliggende at skaffe sig gode Arbejdersker“.

Foreningshjem har et helt andet Udspring og et ganske anderledes tiltalende Præg. Der findes i Tyskland et stort Antal Foreninger, som har Fabriksarbejderskens Højnelse paa sit Program; sædvanligvis er disse Foreninger opstaaet af en meget lille Begyndelse — undertiden er Initiativet udgaaet fra de mere velstillede, undertiden fra *Arbejderskerne selv* — men fælles for alle Foreningerne er, „at Boligspørgsmaalet udgør Tyngdepunktet i deres Bestræbelser for at højne Arbejderkvinden. At bygge Hjem for enligt stillede Arbejdersker, er blevet betragtet som den vigtigste Opgave, uden hvis Løsning ingen grundig Forbedring kunde ventes . . . Et Foreningshjem staar selvfølgelig altid under Ledelse af en Styrelse, men Arbejderskernes Ret til at være medbestemmende over det Hjem, hvor de bor, og hvor de betaler for deres Ophold, saa vidt de formaar, respekteres paa en meget fornuftig Maade. Paa den aarlige Generalforsamling har hvert Foreningsmedlem Ret til at stemme, og i Kontrolkomiteen (et Udvalg, som kontrollerer Styrelsens Virksomhed) skal der altid sidde et vist Antal Arbejdersker. Herved undgaas det Formynderskab, som hviler vel tungt over Firma-Anstalterne, saavel som ethvert Præg af Velgørenhed“.

Forf. giver indgaaende Oplysninger om disse Foreningshjems Økonomi, Ordensregler (som paa nogle Steder, navnlig i de katolske Hjem, har et vel klosterligt Præg), Forhold til Religionen o. s. v. Der er meget her at lære

for socialt interesserede Mennesker. Forf. fremhæver stærkt, hvilken afgørende Betydning her som i alt lignende Arbejde Forstanderindens Personlighed har.

Hjem for mindreaarige Arbejdersker har sat sig den Opgave, at bære Omsorg for den ganske unge Pige fra det Øjeblik, hun træder ind i Erhvervslivet. Af denne Art Hjem beskriver Forf. særlig udførligt „Dieringhausens Mädchenheim“, som egentlig er en Slags Fortsættelsesskole, hvor Eleverne i et treaarigt Kursus i deres Fritid undervises og oplæres til at passe og styre et mindre Hjem, medens de i denne treaarige Læretid fortjener deres Brød og desuden samler sig lidt Sparepenge ved at arbejde paa det lige ved Hjemmet liggende Uldspinderi.

Uden Tvivl kunde mangt og meget af det, som Fru Anholm beskriver i sin Bog, omplantes ogsaa i dansk Jordbund; mange Ideer og mange nyttige og praktiske Vink kunde hentes derfra.

Blandt de økonomisk velstillede Kvinder spilles mange rige Evner og megen kvindelig Arbejdskraft i tom Selskabeligheds indbildte Pligter og med vidtløftige Haandarbejder og anden intetsigende Luksus. Godt og glædeligt var det, om noget af al denne „misbrugte Kvindekraft“ blev stillet til Tjeneste i de mange sociale Opgaver, som ligger og venter og kalder — ogsaa til den sociale Opgave, som Fru Anholm peger paa i sin Bog om Fabriksarbejdersken.

Men bedre og glædeligere vilde det dog, hvad angaar denne sidste Opgave være, om Fabriksarbejderskerne i vort Land selv rejste sig og begyndte at arbejde paa at højne deres Stand, baade socialt og etisk.

Tjenestepigestanden har givet et folgeværdigt Eksempel.

Ingen ved som Fabriksarbejdersken selv, hvad der trænges til. Ingen har derfor som hun Forudsætninger for at gribe Sagen an paa rette Maade. Ingen vil som hun kunne samle sine Arbejdsfæller.

Findes der ikke blandt vore Fabriksarbejdersker en eller flere, der vilde og kunde tage denne Opgave op?

p. t. Rungsted, Oktober 1907.

Helene Berg.